

43. *Conringia* ADANSON — hořinka*)

Conringia ADANSON Fam. Pl. 418, 1763 [„*Couringia*“ errore typogr.] — Syn.: *Brassica* L. Sp. Pl. 666, 1753 p. p. min. — *Gorinkia* J. et C. PRESL Fl. Čechica 140, 1819 p. p. — *Coringia* C. PRESL Fl. Sicula 79, 1826. — *Goniolobium* BECK Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien 40: 19, 1890 p. p.

Lit.: DOMIN K. (1910): Kritische Studien über die böhmisch-mährische Phanerogamenflora. Beih. Bot. Cbl., sect. 2, 26: 247-287. — DOMIN K. (1914): Hořinka rakouská (*Conringia austriaca*) v Čechách. Čas. Mus. Král. Čes. 88: 240. — SCHULZ O. E. (1923): Cruciferae-Brassicaceae. In: ENGLER A., Das Pflanzenreich 84 (IV. 105): 84—94. — SMEJKAL M. (1984): *Conringia austriaca* (Jacq.) Sweet, neznámý druh flóry ČSR. Zpr. Čs. Bot. Společ. 19: 1—7. — FERÁKOVÁ V. (1985): *Conringia austriaca* — kriticky ohrožený druh flóry Slovenska. Zpr. Čs. Bot. Společ. 20: 211—215.

Jednoleté, zřídka ozimé, lysé a sivě ojněné byliny s tenkým větvenitým kořenem. Listy eliptické nebo ± obvejčité, všechny celokrajné, kromě přizemních objímavou bází přisedlé; myrosinové buňky v mezofylu. Květenství bez listenů. Kališní lístky vzpřímené, vnitřní na bázi vakovitě vyduté; korunní lístky nehetnaté, žlutavě bílé až světle žluté; nitky tyčinek bez přívěsků a zoubků; transversální nektaria podkovovitá nebo pŕlměščitá, mediální chybějí. Plod dlouhá čárkovitá šešule; chlopně vynikle (± kýlnatě) jednožilné nebo 3žilné (proto šešule 4- nebo 8hranná); zobánek kuželovitý, poměrně krátký, ale zřetelný; blizna stlačeně kulovitá, mělce dvoulaločná. Semena v pouzdrech jednořadá; osemení hladké nebo velmi jemně zrnité, za vlhka slizovatí a vytváří bezbarvé polokulovité nebo sloupečkovité papily; klíček bokokořenný. — 6 druhů ve stř. Evropě, Středozeší, jz. a stř. Asii. — Entomogam. Anemochor. Antropochor.

- 1a Květní stopky 4—9 mm dl.; korunní lístky (7—) 8—13 mm dl., žlutavě, řidčeji zelenavě bílé; stopky zralých plodů 6—16 (—18) mm dl., s lodyhou svírají úhel (30—) 45—75 (—80)°; chlopně vynikle jednožilné a proto šešule 4hranné, jejich zobánek 1,5—3,0 mm dl. 1. *C. orientalis*
b Květní stopky 2—5 mm dl.; korunní lístky 6—8 (—10) mm dl., světle citrónově žluté; stopky zralých plodů 3—6 (—7) mm dl., s lodyhou svírají úhel (5—) 10—20 (—25)°; chlopně vynikle 3žilné a proto šešule 8hranné, jejich zobánek (2,5—) 3,0—5,0 mm dl. 2. *C. austriaca*

1. *Conringia orientalis* (L.) DUMORT. — hořinka východní Tab. 44/1

Conringia orientalis (LINNAEUS) DUMORTIER Fl. Belg. 123, 1827. — Syn.: *Brassica orientalis* L. Sp. Pl. 666, 1753. — *Erysimum perfoliatum* CRANTZ Stirp. Austr. 1: 27, 1762. — *E. orientale* (L.) CRANTZ Cl. Crucif. 116, 1769. — *E. austriacum* ROTH Tent. Fl. Germ. 1: 282, 1788. — *Gorinkia orientalis* (L.) J. et PRESL Fl. Čechica 141, 1819. — *Conringia perfoliata* (CRANTZ) LINK Enum. Pl. Horti Berolin. Alt. 2: 172, 1822. — *Coringia orientalis* (L.) C. PRESL Fl. Sicula 79, 1826.

Exsíkáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 733/I, II, III (ut *C. austriaca*). — Fl. Exs. Reipubl. Social. Českoslov., no 1509. — PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1136. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 154. — Extra fines: BOURGEOU Fl. Esp. 1854, no 2106. — Fl. Hung. Exs., no 562. — Pl. Polon. Exs., no 418/a, b. — SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 208.

Jednoleté, řidčeji ozimé, lysé a sivě ojněné byliny. Lodyha 10—50 (—80) cm vys., přímá, jednoduchá nebo chudě větvená. Přizemní listy obvejčité nebo podlouhle obvejčité, v krátký a šir. řapík zúžené, ostatní přisedlé, podlouhle eliptické nebo obvejčité, tupé, ± širokou, srdčitě střelovitou bází objímavé, všechny celokrajné, poněkud masité. Květenství (3—) 8—25květé, zpočátku krátké, ± chocholkovité, později prodloužené; květní stopky 4—9 mm dl., přímo odstálé. Kališní lístky 5,0—6,5 mm dl., vnější čárkovité, vnitřní podlouhlé; korunní lístky (7—) 8—13 mm dl., úzce obvejčité, znenáhla zúžené v dl. nehet, žlutavě,

řidčeji zelenavě bílé. Stopky zralých plodů 6—16 (—18) mm dl., tlusté, přímo odstálé, s lodyhou svírají úhel (30—) 45—75 (—80)°, proto plodentství poměrně široké, volné. Šešule (5—) 6—12 (—13) cm dl., (2,0—) 2,5—3,0 mm šir., (30—) 34—40semenné, na příčném řezu 4hranné, znenáhla zúžené v kuželovitý, 1,5—3,0 mm dl. zobánek; chlopně vynikle (± kýlnatě) jednožilné, postranní síťovitě větvené žilky málo zřetelné. Semena vejcovitá nebo elipsoidní, (2,2—) 2,5—3,0 mm dl., tmavě hnědá. V—VII (—VIII). Tf.

2n = 14 (extra fines)

Ekologie a cenologie: Pole (zejména obilná a jetelová), úhory, okraje polních cest, polní meze, úvozy, vinice, železniční násypy, nádraží (hlavně v okolí obilních skladů a ramp), řidčeji na výslunných stráních s xerothermní bylinnou vegetací popř. také v zahradách, sadech a v suchých, světlých křovinách. Na těžších hlinitých a jílovitých, bazických (zejména vápnitých) půdách (zvl. hlubší černozemě, rendziny a sprašové půdy). Nejčastěji ve společenstvech svazu *Caucalion lap-pulae* (diagnostický druh), řidčeji, ale poměrně často také v některých společenstvech třídy *Che-nopodietae*.

Rozšíření v ČR: Převážně v termofytiku; v mezofytiku vzácně a místy jen zavlečena. Hlavně

*) Zpracoval M. Smejkal

ve stř. Čechách, dol. Poohří, stř. a dol. Polabí, na j. a stř. Moravě. V planárním a kolinním stupni; v suprakolinním roztroušeně až vzácně (max.: Koukolova hora z. od Koněprus, ca 450 m). Následující přehled zachycuje rozšíření druhu přibližně do sklonku 50. let tohoto století; současné rozšíření je podstatně menší (druh patří k antropicky silně ohroženým rostlinám flóry ČR). Δ – Mapy: SLAVÍK FKS 1990: 127.

T: v celé oblasti. – M: 31. Plz. pah. (Domažlice), 36b. Horaž. (vz.), 39. Třeboň. pán. (vz.), 44. Mileš. střed. (úpatí Milešovy), 45. Verneř. střed. (Děčín; Markvartice u České Kamenice), 48. Luž. kotl. (Liberec), 49. Frýdl. pah., 60. Orl. opuky (Olešnice; Podchlumí u Dobrušky), 61. Dol. Poorl. (Přepychy), 62. Litomyš. pán. (Litomyšl), 63. Českomor. mezih. (Želívsko v. od Březové nad Svitavou), 64. Říčan. ploš. (Český Brod; Klenčov u Českého Brodu), 65. Kutnoh. pah. (Kutná hora), 68. Mor. podh. Vysoč. (více lokalit), 76. Mor. brána (Jankovice u Holešova; Oldřichov u Lipníka nad Bečvou), 79. Zlín. vrchy (Zlín-Přiluky; Zádveřice u Vizovic; Vizovice), 80. Stř. Pobeč. (Růžďka u Vsetína), 83. Ostr. pán. (Ostrava-Mariánské Hory; Ostrava-Vítkovice), 84. Podbesk. pah. (Frýdek-Místek).

Celkové rozšíření: Střední a jv. Evropa, Středozeří (včetně s. Afriky), jz. Asie. Zavlečena také v některých zemích z. a s. Evropy a v Severní Americe. – Mapy: MEUSEL et al. 1965: 177.

V ýznam: V některých zemích (v SSSR už před 2. světovou válkou, v Německu po roce 1945) se druh pěstoval – většinou jen pokusně – jako jednoletá olejnína.

2. *Conringia austriaca* (JACQ.) SWEET – hořinka rakouská Tab. 44/2

Conringia austriaca (JACQUIN) SWEET Hort. Brit. 25, 1826. – Syn.: *Brassica austriaca* JACQ. Fl. Austr. 3: 45, 1775. – *Erysimum austriacum* (JACQ.) DC. Regni Veg. Syst. Natur. 2: 509, 1821 non ROTH 1788. – *Goniolobium austriacum* (JACQ.) BECK Verh. Zool.-Bot. Ges. Wien 40: 19, 1890.

Poznámka: Jméno *Gorinkia campestris* J. et C. PRESL Fl. Čechica 141, 1819, jež někteří autoři řadí mezi synonyma *Conringia austriaca* (JACQ.) SWEET, se vztahuje k rodu *Brassica* L., v němž je synonymem jména *Brassica rapa* L. subsp. *oleifera* (DC.) METZGER.

Exsikáty: Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 2981. – Fl. Hung. Exs., no 561. – Fl. Rom. Exs., no 1248. – SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 418.

Jednoleté, řidčeji ozimé, lysé a sivě ojněně byliny. Lodyha 15–80 (–100) cm vys., přímá, jednoduchá nebo poměrně chudě větvená. Přízemní listy obvejčité nebo podlouhle obvejčité, tupé, v krátký a šir. řapík zúžené, ostatní přisedlé, eliptické, vejčité až okrouhle eliptické (většinou poněkud širší než u předcházejícího druhu), tupé,

srdčité střelovitou bází objímavé, všechny celokrajné a poněkud masité (za sucha často tence kožovité). Květenství (5–) 8–25květé, květní stopky 2–5 mm dl., ± vzpřímené. Kališní lístky 4–6 mm dl., korunní lístky 6–8 (–10) mm dl., světle citrónově žluté. Stopky zralých plodů 3–6 (–7) mm dl., tlusté, strmě vzhůru vzpřímené, s lodyhou svírají úhel (5–) 10–20 (–25)°, proto plodenství velmi úzké, stažené. Šešule (4–) 5–8 (–10) cm dl., 2,0–2,5 (–3,0) mm šir., 18–30semenné, na příčném řezu 8hranné, znenáhla zúžené v kuželovitý, (2,5–) 3,0–5,0 mm dl. zobánek; chlopně vynikle 3žilné (zejména stř. žilka silně vyniklá, ± kýlnatá), postranní síťovitě větvené žilky málo zřetelné. Semena vejcovitá nebo elipsoidní, (2,2–) 2,5–3,0 mm dl., tmavě hnědá. V–VI (–VII). Tf.

$2n = 28$ (extra fines)

Ekologie a cenologie: Suché, výslunné, kamenité a skalnaté stráně říčních údolí s rozvolněnou bylinnou a keřovou xerothermní vegetací, řidčeji jako plevel na polích a úhorech. Po fytoecologické stránce téměř neznámá (pravděpodobně průvodce společenstev svazů *Alyso-Festucion pallentis* a *Festucion valesiaca*); jako polní plevel se s největší pravděpodobností uplatňuje jako nahodilý druh některých společenstev třídy *Secalietea* a zejména svazu *Caucalion lappulae*.

Rozšíření v ČR: V současné době v naší flóře neznámá a pravděpodobně vyhynulá. V minulosti s jistotou známá jen z vltavského údolí u Prahy a od Litoměřic, ale na žádné z dřívějších lokalit nebyl její výskyt delší dobu ověřen. Poslední doklady pocházejí z let 1939 a 1906, všechny ostatní z 1. poloviny minulého století. Územím ČR probíhá sz. hranice rozšíření druhu. Δ – Mapy: SLAVÍK FKS 1990: 127.

T: 4. Loun.-lab. střed. (Litoměřice), 9. Dol. Povlt. (Praha-Podhoří; Praha-Rožtoky), 10. Praž. ploš. (Praha-Holešovice).

Z 80. let minulého století dokladována také od Želče s. od Ivanovic na Hané, ale charakter příslušných rostlin (patřících ke třem různým druhům ze dvou rodů) nedovoluje pokládat je za věrohodný důkaz o jejím tamním výskytu; rovněž z literatury není odtud známa. – Údaj o výskytu v okolí Brna a Mikulova (DOSTÁL et al. 1948–1950: 247) je mylný; vznikl záměnou tohoto druhu s *C. orientalis*.

Celkové rozšíření: Jihovýchodní a stř. Evropa, na severozápadě a severu po stř. Čechy (okolí Prahy, Litoměřice), Dolní Rakousko (okolí Vídně) a j. Slovensko; Itálie, Malá Asie, Kavkaz. Zavlečena ve Velké Británii. – Mapy: MEUSEL et al. 1965: 177.

Tab. 44: 1 *Conringia orientalis*, 1a – plod, 1b – dolní část plodu v příčném řezu. – 2 *C. austriaca*, plod, 2a – dolní část plodu v příčném řezu. – 3 *Lepidium perfoliatum*, 3a – plod. – 4 *L. sativum*, 4a – plod.

